

LĪGATNES ZIŅAS

CĒSU NOVADA LĪGATNES APVIENĪBAS PĀRVALDES INFORMATĪVAIS IZDEVUMS

IEPAZĪSIMIES - JAUNAIS CĒSU NOVADS!

No 1. jūlija mēs veram vaļā un kopā sākam veidot jaunu lapaspusi pašvaldības dzīvī. Administratīvi teritoriālā reforma Cēsu novadā apvienojusi dažādas skaistas un ļoti interesantas teritorijas, pagastus un cilvēkus. Nenoliedzami, tas būs liels izaicinājums apvienot dažādās pašvaldības darbības sfēras, tomēr ilgtermiņā šī ir lieliska iespēja veidot spēcīgu un attīstītu novadu. Mana prioritāte ir saglabāt katras vietas labo darbu iestrādes un idejas, vienlaikus pārņemt labu pieredzi citos pagastos. Priecāšos par jaunām kopīgām iniciatīvām. Zinu, ka tādu netrūks, jo vienuviet apvienoti gan profesionāli un radoši cilvēki, gan kultūrvēsturiski spēcīgas teritorijas. Esmu patiesi gandarīts, ka deputātu korpusā nodrošināta pārstāvniecība no visa jaunā Cēsu novada un ka šim korpusam ir liela pieredze pašvaldību darbā, kas būs svarīgi nākamajos četrus gadus. Tā arī ir garantija, ka domes darbs būs

profesionāls, izsvērts, neaizmirstot arī par novada tālākajiem pagastiem. Jau šonedēļ kopā ar saviem vietniekiem sāks savu iepazīšanās vizīti uz visiem tagad apvienoto novadu centriem. Tikšos ar iedzīvotājiem, pašvaldības darbiniekiem, nevalstiskajām organizācijām, uzņēmējiem un kopienām. Manuprāt, tikai tā iespējams vislabāk sajūst konkrētās teritorijas situāciju un noskaņojumu. Esmu gatavs uzklaut ieteikumus un vietējās iniciatīvas un priecāšos par aktīvu sabiedrību, kas vēlas iesaistīties savas vietas attīstībā. Mans lielākais mērķis ir panākt – lai visi varam justies piederīgi Cēsu novadam, reizē saglabājot savu lepnumu par dzimto pilsētu, ciemu vai pagastu. Lai katrs Cēsu novadu varam saukt par savām mājām!

**Cēsu novada domes priekšsēdētājs
Jānis Rozenbergs**

SEŠI LAIKMETĪGO DEJU JAUNIESTUDĒJUMI TRĪS IZRĀŽU TAKĀS LĪGATNĒ

1 augustā *Vides Deja* aicina izvēlēties ceļot pa Līgatni un izbaudīt laikmetīgās dejas jauniestudējumus trīs dažādās izrāžu takās: Vides dejas pastaigu takā, Vides dejas velo takā un Vides dejas laivu takā. Apvieno ceļošanu ar kultūras un mākslas baudījumu!

Vides dejas pastaigu takā apskati Līgatnes vēsturiskos 19. gadsimta papīrfabrikas iedzīvotāju namiņus, šķērso Līgatnes upi, uzkāp kādā no Līgatnes kalniem, atrodi izrādes vietu! Apstājies, vēro, ieraugi, sajūti un iztelojies! Pārdomā, par ko runā horeogrāfe Katrīna Albuže savā darbā *Izdziņošana* un Līva Nora Apšeniece – dejas performancē *SYNC!*

Vides dejas velo takā dodies izbraukumā gar Līgatnes smilšu alām un klintīm – cauri pagalmiem un pa meža celiņiem! Ceļo, iedvesmojies un uzzini jaunākās ziņas horeogrāfu Madaras Luīzes Muzikantes un Gunas Brižas iestudējumā *Viena tante teica!* Uz mirkli apstājies un sajūti vēl nepamanīto – ceļojumā, sevī, apkārtnē, cilvēkos un horeogrāfes Arinas Bubovičas izrādē *Pirmais lidojums!*

Vides dejas laivu takā laivo gar klintīm, kas ir augstākie devona iežu atsegumi Latvijā, un gleznainajiem Gaujas krastiem! Laivu takā izbaudi straumi un nelielās krācītes! Ceļā apstājies, izkāp krastā un pēc norādēm vai gida pavadijumā atrodi izrādes vietu. Horeogrāfu Aigara Larinova un Naura Miķeļa Gobas dejas performancē *Izbalansēt* aizdomājies par līdzsvaru laivā un dzīvē! Airējies tālāk pa Gauju kā pa dzīves ritumu un sastopies ar horeogrāfes Sabīnes Neilandes pārdomām par sievietes identitāti mūsdienu sabiedrībā dejas izrādē *Femina!*

Lai nokļūtu līdz takas sākumam, būs nepieciešams personīgais auto transports. Tālāk ar savu vai festivāla sarūpētu laivu vai personīgo SUP dēli laidies braucienā pa Gauju! Takas noslēgumā festivāls nodrošinās transportu, lai personīgo automašīnu šoferus aizvestu uz takas sākumu.

Visām takām reģistrēšanās ar ieejas biļetēm būs pie Līgatnes tūrisma informācijas centra Sprīņu ielā 2, Līgatnē.

Biļešu iegāde biļešu tirdzniecības portālā *Aula* – www.aula.lv.

Vides dejas pastaigu takas biļetes cena: 7,00 eiro.

Vides dejas velo takas biļetes cena (ar privāto velosipēdu): 7,00 eiro.

Vides dejas velo takas biļetes cena (ar nomas velosipēdu): 13,00 eiro.

Vides dejas laivu takas biļetes cena (ar privāto laivu vai SUP dēli): 7,00 eiro.

Vides dejas laivu takas biļetes cena (ar nomas laivu vai SUP dēli): 16,00 eiro.

Pasteidzies – biļešu skaits ir ierobežots!

JŪL
17./18.

AUG
14./15.

SEP
18./19.

#kulturaLIGATNE

SMILŠU KINO

SKATĪTĀJU ZĀLE LĪGATNES ALĀS

Skatītāju zāle atrodas Līgatnē, Lustūza klints 1. stāva alā. Darba laiks no 17.-18. jūlijam, 14.-15. augustam, 18.-19. septembrim plkst.11.00-18.00. Smilšu kino apskate bezmaksas.

*Uzpūt siltu elpu man uz pirkstu galiem, dzīve,
Un tālāk viss ritēs vizēdams – tici tā būs:
Es spēju būt aka ar ūdeni pilna,
Gan taka caur rasotu dārzu,
Gan saulrieta jūra,
Jo visa dzīvošanas bagātība ir tikai dvēsele –
Bet pārējais ir gadu gredzeni ap mums.*

Sveicam jūlija jubilārus:

Inna Braķe	Agris Kunstbergs	Dzidra Aina Vanaga
Inese Vladimirova	Margarita Plūksna	Silvija Viņķele
Olga Bieziņa	Valentīna Baumane	Gaļina Kambarova
Jānis Ēriksone	Gunta Bērziņa	Līga Aizupiete
Ints Jansons	Aivars Dalderis	Ingrīda Kauliņa
Kārlis Logins	Maija Keiša	Ināra Lejniece
Ivars Magins	Svetlana Krivena	Lilija Piševa
Aija Meiere	Dzintra Ērgle	Anastasija Ceplīte
Guntars Pipkalējs	Svetlana Pontrjagina	Elvira Jurgena
Rita Putniņa	Guntis Puķītis	Gunārs Veļķers
Raimonds Skarainis	Zina Šņore	Broņislavs Klušs
Jautrīte Sprudzāne	Gunta Zviedre	Marija Matjušenko
Rego Strazdiņš	Valdemārs Anševskis	Diāna Lūcija Kazaka
Ineta Tuleiko	Smaida Mangule	Valdis Liepiņš
Inga Veise	Daina Glāzniece	Lotārs Incis
Ludmila Annuškāne	Rasma Liliņa Johansone	Jēkabs Bemberis
Ēriks Bērziņš	Ārija Dinsberga	Nanija Bērziņa
Indra Vingra Bondare	Zenta Viktorija Miķelsona	
Marga Monika Diteriha	Imants Reinfelds	

KĀ ES PAZĪSTU LĪGATNI

Rasma Vanaga

18. turpinājums.

Sākums LNZ 2020. gada februāra Nr. 2, marta Nr. 3, aprīļa Nr. 4, maija Nr. 5, jūnija Nr. 6, jūlija Nr. 7, augusta Nr. 8, septembra Nr. 9, oktobra Nr. 10, novembra Nr. 11, decembra Nr. 12, 2021. gada janvāra Nr. 1, februāra Nr. 2, marta Nr. 3, aprīļa Nr. 4, maija Nr. 5, jūnija Nr. 6.

ZAKUSALA UN PAPIĀRA
RAŽOŠANA LĪGATNĒ

Vīsi braucēji, kuri no Augšlīgatnes brauc pa šoseju uz Līgatnes pilsētu, pilsētā un Zaķusalā nonāk pa Brīvības ielu. Esam pieraduši, ka Brīvības iela sākas kaut kur pie ezera. Bet, manuprāt, tas ir maldīgs uzskats. Brīvības iela sākas pie pilsētas robežas, tas ir, pie Zanderu kapiem, un beidzas pie Līgatnes papīrfabrikas. Braucot pa likumoto šoseju, kurai visapkārt ir staltie koki, kas tiecas pret sauli, izbraucam klajā vietā, ko vietējie jau vismaz pāris gadsimtu sauc par Zaķusalu. Šīs Brīvības ielas posms ir tikai nepilnu kilometru garš un pēkšņi apraujas pie Līgatnes papīrfabrikas. Līgatnes papīrfabrikai gan ir cita adrese – Pilsoņu iela 1. Bet tas jau ir cits stāsts.

Kādēļ Zaķusala? Par to mums gidu kursus 2010. gadā stāstīja Līgatnes vēstures pētnieks Aivars Balodis. Kad Līgatnē sāka ražot papīru, visi papīra ražotāji bijuši vācieši un dzīvojuši turpat dzirnavās. Līgatnes upe esot metusi tagadējā Zaķusala lielu likumu, un šajā likumā, uzkalniņā, vācieši audzējuši trušus. Tajos gados gatavota vietējas nozīmes karte, un vācieši šim pauguriņam kartē devuši nosaukumu Zaķu kalns. Apkārtējie vietējie iedzīvotāji protestējuši, sakot: „Kas tas par kalnu? Skatieties apkārt – tie tik ir kalni!” Un tā visa līdzinā vieta tautas mutē nosaukta par Zaķusalu. Vēlākos gados Līgatnes upe iztaisnota un tecējusi turpat, kur tagad, bet nosaukums Zaķusala saglabājies.

Zaķusalā pirmā lielākā celtnie Brīvības ielas labajā pusē, ar tagadējo adresi Sprīņu iela 1, ir senās miltu, vēlāk arī papīra dzirnavas.

Ap 1770. gadu celtas Līgatnes dzirnavas, visi meistari tur sākumā arī dzīvojuši. Turpat bijušas miltu dzirnavas un darbojusies kokzāģētava. 2021. gadā šajā ēkā atrodas veikals *Lats*, krodziņš *Vilhelmīnes dzirnavas*, restorāns *1815*, Līgatnes papīra muzejs, Līgatnes ārstu prakse (bijusi), zobārsta prakse, Līgatnes pirts un vairāki dzīvokļi. 20. gadsimta 60. gados ielas pusē bija saimniecības preču veikals, vēlāk pārtikas veikals. Virs pirts bija Līgatnes pasta nodaļa (iepriekš – Ķempju pasta nodaļa) un telefonu centrāle. Diemžēl jau vairākus gadus nedarbojas ārstu prakse, Līgatnes papīra muzejs arī nav kārtīgi sācis darbu.

Vēl 1757. gada arklu revīzijās ir konstatējams, ka dzirnavas Līgatnē nav un nav bijušas. Tās parādās 18. gadsimta beigās. Vecākās ziņas ir atrodamas Hupeļa draudžu aprakstā, kur minēts, ka Siguldas draudzē ir pavisam četras ūdensdzirnavas – Siguldas, Paltmales (Līgatnes), Nurmīžu un Ramas. Hupeļa grāmata iespiesta 1777. gadā, tātad dzirnavu sākumu var datēt ar kādu laiku pirms šīs grāmatas.

Ir divas versijas par Līgatnes papīra dzirnavu sākumu, kuras Aivars Balodis izteica giduursos Līgatnē. Pirmā versija (Aivars Balodis 27.04.2010. gidu kursos): „Līgatnē papīrs sāks ražot, pēc Jenša ziņām, 1720. gadā. Pēc Friča Gerkes atmiņām (1895–1920) – pazīmes rāda, ka Līgatnē papīrs ražots jau 150 gadus, tātad ap 1770. gadu. Pasaulē papīrs izgudrots Ķīnā 105. gadā. Mūsu pusē papīrs nonāca pēc 1000 gadiem caur arābiem. Pirmās ziņas, ka papīrs Latvijā sāks ražot, 1646. gadā Tomes muižā, līdz pie Dzirnupes ietekas Daugavā 1727. gadā tās nodega un netika atjaunotas. Līgatne ir 18. vieta Latvijā, kur sāka ražot papīru, tātad ap 1770. gadu.”

Otrā versija (Aivars Balodis 24.09.2012. gidu kursos): „Papīrs Līgatnē sāks ražot tikai 1815. gadā papīra dzirnavās.”

Dokumentēti fakti: „1815. gada 25. maijā Zemes grāmatā reģistrēts fabrikas īpašumā esošā gruntsgabala *Conradsruhe plāns*. Tur arī konstatēta fabrikas dibināšana un kā līdzdibinātājs minēts Rīgas tirgotājs Kārlis Kibers (*Kyber*). Kibers Rīgas adresu grāmatā ierakstījis kā *Seidenhandlung, Kalkstass Nr. 136*. 1815. gadā Līgatnē esošajās miltu dzirnavās jau strādā papīra meistars un 15 strādnieki, kuri saražo pirmos 1050 pudus papīra. Līgatnes fabrikā, sauktā *Konradsruhe*, jau dzīvo kāds papīrtaisītājs – meistars *Heinrihs Traugots Keisners* (*Keyssner*), kā arī *Siguldas draudzes dokumentos minētais Der Muhlenbau-meister Friedrich Gottlieb Glaser*, kas acimredzot piedalās fabrikas celtniecībā.”

Nedaudz par Līgatnes papīrfabrikas darba periodu: Vispirms papīru ražoja papīra dzirnavās, tad 1815.–1816. gadā uzbūvēja Anfabriku jeb *Handfabrik*, kur papīru ar rokām ražoja līdz 1871. gadam. Tas bija tā saucamais manufaktūras periods.

1830. gadā darbu sāka Galvenā fabrika – *Hauptfabrik* jeb Vidusfabrika, kur 1849. gadā papīru sāka ražot uz papīrmašīnu. Ražošana turpinājās līdz 2014. gada aprīlim, kad ražošanu apturēja un darbu zaudēja 97 strādājošie.

1859. gada 19. maijā tika likts pamatakmens atsevišķi celtai fabrikas daļai Lejas fabrikai jeb *Beiverkai* (papildu fabrikai). Tā darbojās līdz 1990. gadiem. Tagad ēkas nojauktas, palicis tikai vēstures piemineklis – trešais Līgatnes papīrfabrikas sarkano ķieģeļu skurstenis.

„Mencendorfiem esot bijusi doma celt vēl vienas dzirnavas un

ražot enerģiju pie Līgatnes upes *Gaujasmalā*, pie *Grīvnieku pagrabā*. Vēlāk šī domā atmesta, jo nācis cits enerģijas veids,” tā stāstīja Aivars Balodis gidu kursos 2010. gada 13. maijā.

Par Līgatnes papīrfabrikas vēsturi mums atgādina Līgatnē izvietotie stendi ar īsu aprakstu par fabriku un pilsētu un tajā redzamo zīmēto Līgatnes karti ar *Mencendorfu viziju* 19. gadsimta beigās, 20. gadsimta sākumā. Šajā zīmējumā labi redzami trīs fabrikas sarkanie skursteņi, un tā bijusi reklāmas lapa uz Līgatnes papīrfabrikas ražotās produkcijas. Šo reklāmas lapu bija saglabājis līgatnieša *Gunta Gailiša* tēvs – viens no pirmajiem latviešu papīrražotāju meistariem.

Vēl par Līgatnes papīrfabriku līgatniešiem un viesiem atgādina Brīvības ielas malā, netālu no ezera uzstādītie dzirnakeni ar uzrakstu „*CONRADSRUHE 1815–1990 LĪGATNE*”, kuros uzstādījām 1990. gada 16. jūnijā, kad atzīmējām Līgatnes papīrfabrikas 175 gadu jubileju. Tas Latvijā bija pārmaiņu laiks, un neviens jau nevarēja pateikt, kā risināsies Līgatnes papīrfabrikas tālākais liktenis. Liktenis bija samērā labvēlīgs, un ar mūsu, līgatniešu, pieliktajām pūlēm fabrika turpināja darbu vēl 24 gadus. Līgatnes papīrfabrika nostrādāja vairāk nekā 20 gadu ilgāk par citām papīrfabrikām Latvijā. Kāds būs fabrikas tālākais liktenis? To var tikai minēt, jo 2021. gada jūlija sākumā pēc septiņu gadu dikstāves notiks nākamā fabrikas ēku izsole.

1815.–1816. gadā uzcēla *Handfabrik* (Anfabriku), smēdi un mājas personālam. Tāpat uzcēla dambi un izveidoja slūžas uz Līgatnes upes gandrīz pie Ķempju dzirnavām, rīkot arī pirmo kanālu apmēram 1–1,5 km augšpus Anfabrikas, pa kuru pievadīja ūdeni ražošanai. Kanāls tika rakts pa upes kreiso krastu, pie *Handfabrikas* pāri Līgatnes upei uzcēla koka pārvadu, kurš darbojās līdz Otrajam pasaules karam. Vēl tagad ir saglabājusies daļa no kanāla un drupas no slūžām, un pārvada balsti. Anfabrikā papīru ar rokām ražoja līdz 1871. gadam, pēc tam šeit līdz Otrajam pasaules karam gatavoja papīra masu, kuru ar mazbānīti veda uz galveno fabriku, darbojusies arī kokzāģētava. 1897. gadā šeit sāka ražot elektrību gan ražošanas vajadzībām, gan dzīvokļu apgaismošanai. Pēc papīra ražošanas pārtraukšanas 1873.–1889. gadā Anfabrikā darbojusies Līgatnes papīrfabrikas skola un ierīkoti dzīvokļi.

Pēc Aivara Baloža teiktā, lai gan precīzu ziņu neesot, Anfabrikā līdz Pirmajam pasaules karam esot atradusies arī ambulānce un aptieka. Pēc tam aptieka pārcēlusies uz veikalā ēku *Sprīņu ielā 3*. Sākotnēji Līgatnē bijušas pirtis, cilvēki mazgājušies holenderos. Pirmā pirts uzcelta *Handfabrikā* ap 1900. gadu, bijusi uzcelta pakrastē, bet ūdens bijis jānes līdz. Otrā pirts uzcelta starp Līgatnes krogu un Anfabriku (aptuveni tur, kur šobrīd atrodas strūklaka), trešā pirts – *Beiverkā*. Ceturtā, labākā pirts, ierīkota papīra dzirnavās *Sprīņu ielā 1*. Pirts bijusi ierīkota divos stāvos – apakšā viriešiem (turpat, kur tagad atrodas Līgatnes pirts), bet otrajā stāvā, kur bijusi ģimenes ārstu prakse un šobrīd strādā zobārste, – sievietēm. Pirtij ūdens ņemts no ezera. Viss ir jau gandrīz kā senatnē ar nelielām izmaiņām. Tagad pirts atrodas tikai apakšstāvā, bet pirti piektdienās no rīta puses peras sievietes, bet vakarā – virieši, tikai par pirts apmeklējumu jāmaksā, senāk pirts apmeklējums bija par brīvu.

1944. gada septembrī vāciešu mestās bumbas iznīcināja daļu no Anfabrikas celtnēm (par ko rakstīju LNZ 2021. gada maija Nr. 5).

Pēc Otrā pasaules kara Anfabrikā otreiz ierīkoja kokzāģētavu, galdniecību un taras izgatavošanas iecirkni, otrajā stāvā darbojās arī Līgatnes audežas. Pēc 1993. gada ražotne šeit pārtrauca darbu. Tagad fabrika ir pārdevusi šīs ēkas *SIA Pilskalns* – slēpošanas trases saimniekiem, kuri pēc ilgāka laika mēģināja pārdot atlikušo celtni, bet acimredzot nesekmīgi. Tālāk daži dati par strādājošajiem un ražošanu Anfabrikā no Līgatnes vēstures hronoloģijas: „1816. gads. Anfabrikā bija nodarbināts viens vācu tautības meistars, 7 zeļļi un viens krievu strādnieks.

1817. gads. *Konrad Ruhe* jeb, kā to nosauc *Siguldas draudzes dokumentos*, Līgatnes papīrfabrikā dzīvo jau vesela rinda papīrtaisītāju zeļļi: *Bayreuther Johann Wolfgang*, *Braun Johann Michael*, *Gobel Friedrich*, *Grunvald Johann*, *Klarner Gottlob*, *Kreit Gottfried*, *Preissing Friedrich*, *Schmidt Lorenz*. No tiem tikai pirmais un trešais paliek *Lpf* līdz mūža beigām. Pārējie pazūd jau līdz 1823. gadam.

1818.–1820. gads. *Handfabrikā* strādā pirmais latviešu tautības strādnieks, *Siguldas draudzes dokumentos* minēts *Juris Adamsons* ar sievu *Dārtu*. Ap šo laiku darbā stājas latviešu brīvlaisītais *Žanis Bundziņš*, kas draudzes piņros sakarā ar sievas nāvi minēts 1819. g., 1820. gadā minēts arī brīvlaisītais *Tenis Pumps* ar sievu *Dārtu*.

1827. gads. *Manufaktūrā* strādā: 33 kaimiņu muižas dzimtcilvēki, 18 brīvie latviešu strādnieki un 11 krievu strādnieki. *Rūpnīcā* visu laiku ir nodarbināts viens vācu meistars. Bez tam pēdējos gados rūpnīcā strādāja *kalejs*. Augstākās šķirnes rakstāmpapīra

Papīra dzirnavu zīmējums, 19. gs. Līgatnes fotoarhīvs.

Papīra dzirnavas un Lustūzis, 19. gs. sākums. Līgatnes fotoarhīvs.

Anfabrika ap 1829. gadu. Līgatnes fotoarhīvs.

Līgatnes papīrfabrika – Vidusfabrika ap 1870. gadu. Līgatnes fotoarhīvs.

Vidusfabrika, 20. gs. sākums. Priekšplānā 2008. gada nodegusi noliktava. Līgatnes fotoarhīvs.

Līgatnes papīrfabrikas reklāmas zīmējums, 20. gs. sākums. Līgatnes fotoarhīvs.

Vidusfabrika, elektrība fabrikas teritorijā, 1897. gads. Līgatnes fotoarhīvs.

Zaķusala, 1911. gads. Līgatnes fotoarhīvs.

Brīvības iela 5, pa labi sardzes namiņš, 1936. gads. Līgatnes fotoarhīvs.

Autobusu pietura pie fabrikas, 1960. gads. Līgatnes fotoarhīvs.

Brīvības iela 5, pa labi brūzītis, 2017. gads. Līgatnes fotoarhīvs.

Līgatnes papīrfabrikai 175 gadi, 1990. gada 16. jūnijs. Ar kapsulu rokās Aivars Balodis. Līgatnes fotoarhīvs.

balināšanā sāk lietot ķīmikālijas. Galvenā izejviela lupatas." Anfabrikas darbības sākuma gados, kā vēsta atsevišķi materiāli, Līgatnē no lupatām ražots papīrs sāls un cukura iesaiņošanai. Vēlākos gados tika apgūta kvalitatīvāka papīra ražošana.

Pētot Līgatnes papīrfabrikas vēsturi un gatavojoties Līgatnes papīrfabrikas 175. gadadienas svinībām 1990. gadā, tika pieņemts lēmums, ka par Līgatnes papīrfabrikas dibināšanas gadu uzskatīsim 1815. gadu. Iepriekš, 1958. gadā, tika nosvinēta Līgatnes papīrfabrikas dibināšanas 100. gadadiena, bet izrādās tā bija tikai akciju sabiedrības Līgatnes papīru fabriku kompānija dibināšanas gadadiena 1858. gadā.

No Līgatnes vēstures hronoloģijas: „1858. gads. Grothuss dibina akciju sabiedrību Līgatnes papīru fabriku kompānija, kurai pārdod savu fabriku. 19. jūnijā Krievijas valdība apstiprina LPF akciju sabiedrības statūtus. Valdē Kārlis Georgs von Grothuss, Aleksander von Vegesach un tirgotājs Friedrich Deeters.”

Vēsture ir tāda interesanta lieta, ka reizēm, to pētot un meklējot materiālus, atrodi daudz ko, kas maina vispāri pieņemtos faktus. Bieži vien pēc tam cilvēki brīnās: kā tad tā – 1858. gadā fabrikai nosvinēja 100 gadus, bet pēc 32 gadiem, 1990. gadā, – 175 gadus.

Pie Brīvības ielas krustojuma ar Sprinģu ielu atrodas Līgatnes tūrisma informācijas centrs (Līgatnes TIC) ar adresi Sprinģu iela 2. Namiņš celts 1889. gadā kā Līgatnes papīrfabrikas sardzes namiņš, jo fabrikai apkārt nebija sētas un vajadzēja reģistrēt ienākošās un izvestās kravas. Caur fabrikas teritoriju brīvi varēja pārvietoties gan braucēji, gan kājāmgājēji. Fabrikai apkārt sētu uzcēla direktora Jāņa Gustsona laikā 20. gadsimta 50. gados. Līdz 60. gadiem tur bija dzīvojamā mājiņa, vēlāk – Līgatnes pasta nodaļa, kopš 2015. gada – Līgatnes TIC.

Atgriezīamies pie Līgatnes papīrfabrikas – Vidusfabrikas 19. gadsimta otrajā pusē. Vidusfabrikā strādājošie dzīvojuši turpat fabrikas teritorijā. Aptuveni tur, kur šobrīd atrodas bijušais celulozes angārs, bijusi uzbūvēta trīs stāvu dzīvojamā baraka. Sadzīves apstākļi bijuši ļoti smagi un nepatīkami, katrā istabā mitinājušās četras piecas ģimenes. Par to stāsta Kristīne Baidiņa savās atmiņās, kuras pierakstītas 1950. gada jūnijā: „Pirms fabrikas degšanas dzīvojam 3 stāvu lielā mājā, kas atradās starp fabriku un vecpui, ar galu pret upi. Gar upes krastu gāja garām ceļš, bet mājas gals ar slēgtu eju bija savienots ar fabriku. Vidus stāvā logs bija līdz grīdai, jo bija ierīkots I un II stāvam vienā laidā. Logs bija nozogots, lai bērni neizdauzītu un bija istabas vienā un otrā pusē. Katrā loga pusē apmetās viena ģimene. Vecāku gultas parasti pie loga, bet bērnu gultas uz istabas vidu, gulta pie gultas, ka ne cauri iet, ne pagriezties. Tik bija katrai ģimenei iedzīve kā galdiņš, kāds krēsls un gultas. Vienā istabā bijām 4–5 ģimenes. Lai naktī netraucētu miegu, jo bieži naktīs no fabrikas ar petrolejas lampu rokā nāca celt strādniekus uz darbiem un, uzlaizot spilgtu gaismu, izbaidīja cilvēkus, tad viens otrs ierīkoja ap savām gultām aizkarus. Tie jau nebija nekādi aizkari, bet tāpat aizkāra priekšā kādu drēbi, segu vai lakatu. Uz apakšējo stāvu bija jākāpj 4 pakāpes uz leju no zemes virsās – tas bija puspagrābā. Apakšās stāvā atradās lielā maizes krāsns, kur visi gāja maizi cept. Krāsns dibens iznāca ārā otrā stāvā, tur varēja žāvēt drēbes, un bērni sēdējām un sildījāmies. Arī lielie nāca sildīties un runāties. Katrā stāvā bija 3 istabas, bet durvju no vienas uz otru nebija. Nebija arī atslēgu. Kēķa mums nebija, tikai rovis, pie kura nokļuvām pa koridoru. Rovis atradās mājas galā. Vārit varēja, uzlikt katlu uz trijkāja vai pakarot kāsi. Kas turīgāks, tam bija trijkājis, švakākiem tikai kāši – viens kāsis, kurā iekārt katliņa stipu, un otrs, kur pakārt. Abi kāši bija savienoti ar auklu. Kad nāca ēdiena gatavošanas reizes, visiem nepietika vietas, kur nolikt savu katliņu, tad lika vienkārši uz grīdas. Bija jau liela bāršanās un nesaprašanās. Arī kurināt nedrīkstēja, kad gribēja. Tā, pusdienas taisot, nedrīkstēja kurināt agrāk par vienpadsmitiem, bet vakarā līdz plkst. 9 vajadzēja izbeigt vārīšanas. Kas iekūra agrāk, nāca sargs un lēja ūdeni virsū. Tāpat vakaros nāca dzēst uguni nost. Mātes gan bārās, kaut laistu izvārit, lai būtu ko iēst. Kad ieraudzīja nākam uzraugu, bērni skrēja un kļiedza: „Nu nāk!” Tāds Šērs, vācietis vai prūsīs /neskaidri runāja latviski/, bija sevišķi nikns. Tad vēl tāds Sinics. Tie bija tie vaktētāji. Tie paši gāja arī fabrikā pa nakti vaktēt cilvēkus, lai neguļ. Šēru mēs saucām par Jāniti un visādi nerrojam. Rovī tikām arī gaļu žāvējuši. Tur bija iemūrēta stanga. Pakāpās ar garām trepēm un pārsvieda pār stangu ar auklu kopā sasietos šķiņķus vai gaļas gabalus. Gaļa nevienam nezuda, vaktēja gan ar katrs savu. Pieliekamā nevienam nebija. Malku turējām zem gultas. Pie griestiem bija ierīkotas ķēdes, tur stāvēja skaliņu koki un neplēsti skaliņi. Atereros vēl, ka pa skaliņiem lodāja prusaki, ka čaukstēja vien. Citi gatavoja no vecām mašīnkastēm tādus skapjus. Bija vēl klētis, sauktie numurkambari. Klētiņas bija ierīkotas rindā, uz vienu un otru pusi durvis, ar sienu pa vidu. Katrai klētiņai bija savs numurs, no tā arī cēlās nosaukums. Dažām klētiņām bija apakšā ierīkots pagrabs kartupeļiem. Cits kartupeļus turēja vienkārši bedrēs, kuras bija ierīkotas kalnā. Pretīm numurklētīm bija saceltas cūku būdas, jo cūkas varēja turēt. Tās bija dažādas, kādu nu kurš saslēja. Bija jau grūta dzīve tai vecā mājā. Apakšās stāvā bija mitrs, pa grīdu lodāja pelēkie slapjuma kukaiņi, spalvaini. Prusaku bija bez gala, viss brūns kā kapars. Svētdienā, kad mātei bija vaļas, tad slaucījām nost. Divi turēja deķus un viens slaucīja ar žagaru slotu no griestiem un sienām. Tad nesa ārā un bēra zemē, sniegā, kur tie nosala, vai atkal vasarā bēra sutas gravā, kur no kokariem nāca netīrie ūdeņi ārā.”

1884. gada naktī no 4. uz 5. janvāri Vidusfabrikā izcēlies ugunsgrēks un nodegusi daļa no fabrikas: lupatu spīķeri, li-

mes ķēķis, kokari (izejvielas un masas sagatavošana), bet 9. janvāri – Juglas papīrfabrikas galvenie korpusi, kas arī bija Mencendorfu pārvaldītājā akciju sabiedrībā. „Par zaudējumiem kompānija saņēma 135 tūkst. rubļu apdrošināšanas kompensāciju, tomēr tā bija spiesta pārdot Juglas fabriku firmai „Eduards Brūns un Co” par 35 tūkst. rubļu. 1885. g. rakstām-papīru fabriku kompānija atjaunoja ražošanu Līgatnes papīrfabrikā.” – „Ķīmiskās ražošanas attīstība Latvijā (8500 g. pr. Kr.–1918.)” I. Grosvalds, U. Alksnis, A. Zalsters, I. Meirovics, RTU izdevniecība, Rīga, 2008.

Mencendorfi sāka īstenot savu ieceri – padarīt Līgatni par modernāko strādnieku ciematu Eiropā 19. gadsimta beigās, 20. gadsimta sākumā. Viņi nolīga pirmo latviešu mācīto arhitektu Jāni Frīdrihu Baumanu (1834–1891), kurš bija studējis Berlīnes Būvākadēmijā un Pēterburgas Mākslas akadēmijā, kur 1865. gadā ieguva arhitekta diplomu. Baumanis izvērsa plašu būvpraksi Rīgā, paralēli no 1870. līdz 1880. gadam veicot Vidzemes guberņas valdes arhitekta pienākumus. Baumanis bija viens no Rīgas Arhitektu biedrības un Rīgas Latviešu biedrības dibinātājiem, kā arī aktīvs Pirmo latviešu dziesmu svētku organizētājs un dalībnieks. Pēc Baumaņa projektiem ir uzcelts vairāk nekā 17 pareizticīgo baznīcu un vairāk nekā 150 dzīvojamo un sabiedrisko ēku, piemēram, Aleksandra ģimnāzija (tagadējā Mūzikas akadēmija), Rīgas cirks, Apgabaltiesas nams un citas. Baumanis projektēja arī estrādes pirmajiem trim Latviešu dziesmu svētkiem (1873., 1880., 1888. gadā), kā arī Natālijas Emmas Mencendorfas savrupmāju Raiņa bulvārī 9 (tagad Francijas Republikas vēstniecības ēka).

Latvijas Republikas Saeimas nams jeb bijušais Vidzemes Bruņniecības nams ir viens no pirmā latviešu profesionālā arhitekta Jāņa Frīdriha Baumaņa spilgtākajiem projektiem, kas realizēts Rīgā un saglabājies līdz mūsdienām. Palīgos J. F. Baumanim Mencendorfi nolīga arī viņa dēlu Artūru – projektētāju un zīmētāju, bet celtniecības darbu veikšanai – Meņģeļu dzimtu – vietējos būvuzņēmējus.

Pēc 1884. gada dzīvojamo fondu pārvietoja ārpus Vidusfabrikas, un līdz Pirmajam pasaules karam Meņģeļi uzbūvēja 23 koka dzīvojamās mājas Zaķusalā, Ķīberkalnā, Remdenkalnā, Skolas kalnā, Pluču kalnā un Rīgas kalnā. Līdz mūsdienām ir saglabājušās tajā laikā būvētās 22 Līgatnes koka mājas strādājošo vajadzībām. Jāuzsver, ka tās nav barakas, kā pierasts tautā saukt. Barakas ir pagaidu celtnes ar koridoru pa vidu un uz abām pusēm dzīvokļi. Līgatnes koka mājas ir celtas pēc Meņģeļu projekta, un katram dzīvoklim ir atsevišķa ieeja no ārpuses, ar nelielu puķu dārziņu dzīvokļa priekšā, sētiņu apkārt. Tādā mājā ir 20–22 dzīvokļi.

Pirmās koka dzīvojamās mājas, ko uzbūvēja ārpus Līgatnes papīrfabrikas, atrodas Zaķusalā jeb tagadējā Brīvības ielā 1 un 3. Tās uzbūvēja 1884. gadā. Šo māju iekšējais plānojums nedaudz atšķiras no vēlāk celtajām mājām.

Līgatnē katrai strādnieku ģimenei bija atsevišķs dzīvoklis ar atsevišķu ieeju, kas sastāvēja no vienas istabas, nelielas virtuves, pieliekamā, nelielas bēniņu telpas, neliela puķu dārziņa, sakņu dārziņa – viss līdz Otrā pasaules kara beigām bija bez maksas. Bez maksas bija elektrība, kuru dzīvokļos ievilkā, sākot ar 1897. gadu, jo Anfabrikā ražoja elektrību, saskaldīta, sažāģēta malka dzīvokļa apkurei, ūdens, no sākuma pumpišos

Zaķusala. Brīvības iela 1 un 3, senā lapenīte, 2012. gada 6. jūlijs. Līgatnes fotoarhīvs.

Pavāru māja, 2019. gads. Līgatnes fotoarhīvs.

BRĪVDABAS KINO PIKNIKS

AUGŠLĪGATNES KULTŪRAS NAMA PAGALMS

Nītaures iela 4, Augšlīgatne

16. jūlijs plkst. 22:30
Rūdolfa mantojums

23. jūlijs plkst. 22:30
Naktssargs un veļasmazgātāja

30. jūlijs plkst. 22:30
Vecās pagastmājas mistērija

eeja: **BEZMAKSAS**

*Vien abi kopā
Jūs esat patvērumš
Viens otram...
Ar vīrieša spēku
Un sievietes maigumu
Nav baiļu pret bargāko negaisu
stāt.*

Jūnijā Līgatnes novada dzimtsarakstu nodaļā jāvārdu teica:

Imants un Sandra
Ainars un Egīta
Fēlikss un Ieva
Mārtiņš un Zane
Ainis un Zane
Artūrs un Madara

Sveicam jaunās ģimenes!

*Kur vārdus var rast, kas būtu
mierinājums,
Kad cilvēks zemes klēpī dusēt
steidz,
Kad negaidot ir pārrauts mūža
gājums
Un ardievas tik daudz kam jā-
pateic.*

Maijā un jūnijā mūžībā aizgājuši:

Elga Bajāre – 20. maijā
Anna Baranova – 29. maijā
Elga Augustīne Adīņa – 5. jūnijā
Rūta Gauša – 14. jūnijā
Oskars Nille – 17. jūnijā
Valija Pastuhova – 17. jūnijā
Anastasija Ceplīte – 19. jūnijā
Zelma Gedrovica – 20. jūnijā
Mirdza Platkova – 22. jūnijā
Dzintra Astrīda Biezēka – 27. jūnijā

Izsakām līdzjūtību tuviniekiem!

*Lai Laimas rokas ceļas svētījot
Pār bērniņu, kas sācis savu ceļu.
Lai darba tikumu un gudrību tam dod,
Lai viņa bērība kā pilna ziedu pļava!*

Jūnijā Līgatnes novada dzimtsarakstu nodaļā reģistrēti divi bērniņi:

Mīks un Undīne

**Sirsniņi sveicam vecākus un vecvecākus!
Lai bērniņi aug veseli un laimīgi!**

TURPMĀK LĪGATNES PILSĒTAS BIBLIOTĒKA APMEKLĒTĀJIEM BŪS ATVĒRTA

P. 8:30–16:30

O. 8:30–16:30

T. 11:00–18:00

C. 8:30–16:30

Pk. 8:30–15:00

PIRTS ATSĀK SAVU DARBĪBU

No 2021. gada 8. jūlija Līgatnes publiskās pirts Sprīņģu ielā, Līgatnē, pakalpojumu sniegšanai tiek noteikti šādi nosacījumi saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 360 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai” prasībām:

1. Pirts pakalpojumi tiks sniegti pēc iepriekšējas pieteikšanās pa tālruni 29381785, nodrošinot vienai personai ne mazāk kā 15 m² no publiski pieejamās telpu platības, vienlaicīgi pirts telpās atrodoties ne vairāk par 10 pirts pakalpojumu saņēmējiem.

2. Pirts darba laiki piektdienās:

- 10.00–11.30 – tikai siltais ūdens mazgāšanās/dušas telpā;
- 12.00–13.30 – tikai siltais ūdens mazgāšanās/dušas telpā;
- 14.00–15.30;
- 16.00–17.30;
- 18.00–19.30;
- 20.00–21.30.

3. Pirts pakalpojums tiek sniegts:

pakalpojumu saņēmējiem uz vietas aizpildot pašapliecinājumu:

- par sadarbspējīgu vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu;
- par veiktu testēšanu SARS-CoV-2 faktam;
- ka nav bijuši kontakti ar Covid-19 inficētām personām vai 14 dienu laikā Latvijā iebraukušām personām.

4. Pirts apmeklētājiem ievērot vismaz 2 metru distanci un sekot līdzī maksimālo cilvēku skaitam pirts telpās.

5. Par pirts epidemioloģisko prasību ievērošanu, Slimību profilakses un kontroles centra norādījumiem un pirts apmeklētājiem atbildīgā persona apkopo informāciju par pakalpojumu saņēmējiem:

- vārds, uzvārds;
- telefons vai adrese;
- vakcinācijas, pārslimošanas vai testa sertifikāta identifikators;
- paraksts.

Apkopoto informāciju uzglabā vienu mēnesi.

6. Pirts pakalpojumu saņēmēji lieto personīgos higiēnas līdzekļus, dvieļus un drēbes.

7. Visas pirts telpās atstātās mantas tiks iznīcinātas.

„Līgatnes Ziņu” epasta adrese: ligatnes.zinas@gmail.com. Par publicētajiem faktiem un uzskatiem, personu un vietvārdu pareizu atspoguļojumu atbild rakstu autori. Cēsu novada Līgatnes apvienības pārvaldes viedoklis ne vienmēr saskan ar rakstu autoru viedokli. Aicinām Līgatnes iedzīvotājus kļūt par avīzes veidotājiem, iesniedzot aprakstus par interesantiem cilvēkiem, notikumiem, faktiem un citu aktuālu informāciju. „Līgatnes Ziņu” uzdevumu, kas iznāk vienu reizi mēnesī, var aplūkot interneta vietnē www.ligatne.lv.

Iespiests SIA „Baltijas Koks”.

Nākamais “Līgatnes Ziņu” izdevums iznāks 2021. gada 18. augustā.